

Medine Müdafaası ve Fahreddin Paşa

Süleyman Beyoğlu

İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2018, 416 Sayfa, ISBN:978-605-2070-32-1

Ahmet Faruk BAKACAK

Esasında bir doktora tezi olarak hazırlanan bu eser, Birinci Dünya Harbi'nde İngilizlerle anlaşarak Osmanlı devletine karşı harekete geçen Mekke Şerifi Emir Hüseyin'in isyanını durdurmak üzere vazifelendirilen ve harbin sonuna dek Medine'yi müdafa eden Fahreddin Paşa'nın hayatını ve görev süresi müddetince icra ettiği faaliyetleri aktarmak üzere hazırlanmıştır.

Ülkemizde tarih her zaman popülerliğini koruyabilmiş bir bilim dalıdır. Fakat harp tarihi alanında verilen eserler yeni yeni tarih severlerin gündemini meşgul etmeye başlamıştır. Eser Birinci Dünya Harbi'nde mücadele eden bir subayın biyografisini ayrıntıları ile vermesi nedeniyle çok önemlidir. Zira o dönemin subayının yetiştirildiği şartlar ve özellikleri hakkında fikir sahibi olma açısından ciddi katkılar sunmaktadır.

Eserin önsözü okuyucuyu kitabın genel muhtevasına hazırlayıcı nitelikte ele alınmıştır. Zamanın ve zeminin sınırları belirlenmiş, istisnalar dahi belirtilerek kitabın kapsama alanı tayin edilmiştir. Eseri hazırlayan Süleyman Beyoğlu'nun akıcı bir üslup kullanması okuyucuyu yormayan edebi bir zevk tattırmaktır.

Eser beş temel bölüme ayrılmıştır. Eserin birinci bölümü Şerif Hüseyin'in faaliyetleri ve anılan coğrafyada ki siyasi hareketler hakkında malumat aktarmaktadır. Eserin ikinci bölümü tamamı ile Fahreddin Paşa'nın biyografisine ayrılmıştır. Bu bölümde sırası ile tahsili, ilk görev yeri, Ermeni İsyanına karşı verdiği mücadele ve kendisi ile de özdeşleşen Medine Müdafaasında ki icraatları hakkında geniş malumat verilmektedir. Üçüncü bölümde kurucu liderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün Medine'ye tayini meselesi, Medine şehrinde yaşayanların tahliyesi ve Kutsal Emanetler'in olası bir işgal girişimine karşı muhafaza altına almak amacı ile İstanbul'a nakli aktarılmaktadır. Dördüncü bölümde Fahreddin Paşa'nın, Mondros Mütarekesi'nden sonra dahi devam ettiği meşhur Medine Müdafaasını ve askerinin yaşadığı güçlükleri aktarmaktadır. Beşinci ve son bölüm ise Fahreddin Paşa'nın Mısır-Malta Esareti; Afganistan Sefirliği ve kişiliğine tahsis edilmiştir.

Eser de aktarılan Fahreddin Paşa'nın biyografisi derinlemesine bir çalışmanın ürünü olduğu ince detayların dahi atlanmadan bilgi olarak verilmesinden tespit edilebilir.

Asıl ismi Ömer Fahreddin olan Paşa doğduğu yer olan Rusçuk'ta ilköğrenimine başlamıştır. Ailesi tarihimizde 93 harbi diye meşhur 1877-1878 Osmanlı Rus Harbinin müteakip birçok Türk ailesi gibi İstanbul'a göç etmiştir. Bu hal, Fahreddin efendi de asker olma isteği uyandırmıştır. İstanbul'da harp okuluna kayıt olup, 1888'de birincilikle süvari mülazım-ı rütbesiyle mezun oldu. Harp okuluna devam ederken babasının yanında görevli Fransız mühendislerden Fransızca ve matematik dersleri aldı. Onlardan fotoğrafçılığı da öğrendi. 1885'te henüz 17 yaşında iken İstanbul ve çevresinin fotoğraflarını çekti. Fotoğrafçılığını ilerletmek için Febüs Stüdyosuna sık sık uğrayarak buranın sahibi Bogos Tarkulyan'dan özel ders aldı. 1911-1912 yılında meydana gelen Trablusgarp harbinde İtalyanlarla çarpıştı. Bu devrin bütün subayları gibi Fahreddin Paşa'da cepheden cepheye koştu harbin sonlarına doğru Çatalca mevkiinde köprübaşı taarruzunu yapan Enver Bey'in öncü kumandanlığında Edirne'nin geri alınmasında önemli bir rol oynadı. Ermenilerin iskân bölgesinin sorumlusu olan Fahreddin Paşa, bölgesinde meydana gelen bazı isyanların bastırılmasında görev aldı.

Ermeni isyanını anlatan Musa Dağ'da 40 gün adlı roman ile ilgili bilgi eserde mevcuttur. Daha sonradan bu roman beyaz perdeye de aktarılmıştır. Yanlışlıkla bir tarih kitabı veya belgesel olarak algılandı roman ve film batıda Türk aleyhtarı bir kamuoyunun yaratılmasında oldukça etkili olmuştur.

Eserin ikinci bölümü Fahreddin Paşa'nın Medine'ye tayini ile alakalıdır. Şerif Faysal'ın babasından aldığı talimat gereğince Şam'dan Medine'ye gitmesi ve Şerif Hüseyin hakkında aldığı menfi bilgiler Cemal Paşa'yı endişelendirmeye yetmişti. Faysal'ın Medine'ye gitme sebebi, görünüşte MekkeEmiri'nin Mısır Seferi için göndereceği 1500 kadar Hecinsüvar kuvvetini dördüncü Ordu karargâhına getirmektir. Fakat ne Faysal ne de babası Şerif Hüseyin bir türlü söylediklerini yerine getirmiyor sürekli İstanbul'u oyalama çalışmaları içerisine giriyorlardı. Medine Muhafızı Basri Paşa, Şerif Hüseyin'in oğlu Ali'nin tavırlarının şüpheli bir hal aldığını İstanbul'a bildirdiği aktarılmaktadır. Ali, Medine'de boş durmuyordu. Kabileler arasında hükümeti karşı açıkça propaganda yapıyor ve Yemen müfrezesinin yola çıkmasını bekleyerek vakit kazanıyordu. Bütün bu gelişmeler Cemal Paşa'yı tedbir almaya sevk etti. Her türlü ihtimale karşı maiyetindeki 12. Kolordu Kumandanı Fahreddin Paşa'yı Medine'ye göndermeye karar verdi. Fahrettin paşa, 23 Mayıs 1916 tarihli bir emirle geçici ve gizli olarak Medine'ye gitme emrini aldı. Cemal Paşa yukarıdaki olayları ve düşüncelerini Fahreddin Paşa'ya verdiği şifre de anlattı. Fahrettin Paşa'ya verilen görev Demiryolu hattının ve Akabe'yi teftiş etmek için hareket edip, bundan faydalanarak sanki ziyarete geliyormuş gibi Medine'ye karargâhının bir kısmı ile yerleşmek ve sanki bir ziyaretçi gibi kalmak asla hiçbir şeye müdahale etmemek fakat bütün olayların aslımı öğrenmektir. Fahrettin Paşabu vazifeye de isyan olaylarında tecrübeli olduğu için özellikle tercih edilmiştir.

Eserde de zikredildiği üzere Fahreddin Paşa'nın asıl maceralı serüveni 23 Mayıs 1916'da başlamıştır. Zira bundan sonra Fahreddin Paşa Hicaz Kuvve-i SeferiyyeKumandanlığı'na tayin olunmuş ve bundan sonra da bütün hünerlerini askerleri ile birlikte sergilemiştir. Önce Medine ve etrafını isyancılardan temizlemiş kendisine temiz bir savunma hattı tertip etmeyi başarmıştır.

Popüler tarihin de konusu olan Mustafa Kemal Paşa'nın Hicaz Kuvve-i SeferiyyeKumandanlığı'na tayin olunması ile alakalı yazar tarafsız bir şekilde eserinde meseleyi izah etmiştir.

Yine bugün popüler tarihin yakından ilgilendiği "Mukaddes Emanetler" meselesi, İstanbul'a nakilleri kitapta detaylı şekilde işlenmiştir.

Fahreddin Paşa Mondros Mütarekesi'nden sonra dahi Payitaht'ın ısrarlı teslim çağrılarını samimi bulmamış ve direnişi son seviyesine kadar devam ettirmiştir. Eserin son kısmında ise Paşa'nı teslim olduktan sonra ki hayatı ve ifa ettiği vazifeler hakkında malumat mevcuttur.

Eserden de anlaşıldığı üzere Fahreddin Paşa'nın dindar ve milli duygulara sıkı sıkıya bağlı olduğu apaçık ortadadır. Fahreddin Paşa'nın hususiyetle üzerinde durduğu değerlerden biri ise sancaklardır. Sadece asker olarak inceleyemeyeceğimiz Fahreddin Paşa aynı zamanda hem psikolojik harekâtı çok iyi bilmekte hem de gayrinizamî harp uzmanıdır. Bu zamanının askerleri için ortak özellik olarak lanse edilse de Fahreddin Paşa'nın sıradan bir subay olmadığı şiddetle kabul edilmelidir.

Eser 1916-1919 yılları arasındaki bütün olayları erişebildiği bütün belgeler neticesinde gün gün belirtmektedir. Yazarın doktora tezi olarak başlayan çalışması tam otuz yıl sonra kitap haline gelmiş ve bu süre zarfında yazar yeni bulduğu belgeleri (Ekler) kısmına eklemiştir. Yine Fahreddin Paşa'nın ailesi ile irtibat kuran yazar bazı bilinmeyen resimleri de kitabına ekleme fırsatını elde etmiştir. Akademik olarak ele alındığında eser verilen tarihler ve rakamlar açısından oldukça verimlidir. Maalesef eserde hiçbir harita kullanılmamıştır. Dizin kısmının olması ise araştırmacılarının işini kolaylaştıracak mahiyettedir.